

Pavadinimas Filosofijos skirtumai nuo kitų disciplinų, filosofijos pamatiniai klausimai		
Dalykas Filosofija		
Klasė III G		
Pasiekimų sritis Filosofinių klausimų specifikos suvokimas		
Mokymo(si) turinio tema Filosofijos ištakos (termino išaiškinimas; prieiga prie filosofijos) filosofijos ištakos; pamatiniai I. Kanto klausimai).		
Ilgalaikio plano dalis) Ši tema yra įvadinė		
Valandų skaičius nurodytas ilgalaikiame plane 4		
Mokymosi uždaviniai (pamatuojami) ir vertinimo kriterijai		
Įvardinti filosofijos skirtumu nuo kitų disciplinų, pateikti pavyzdžių. Įvardinti pamatinių filosofijos klausimų pavyzdžių. Įvardinti kuo filosofiniai klausimai skiriasi nuo kitų mokslų disciplinų bei buitinių klausimų. Savarankiškai formuluoti filosofinius klausimus.		
Galimi mokymo(si) metodai, siūloma veikla		
Pokalbio su filosofu peržiūra, diskusija, praktinės užduotys (mokomasi kelti filosofinius klausimus), testiniai klausimai, filosofinių klausimų formulavimas pagal konkrečią temą.		
Mokymui(si) skirtas turinys, pateikiamas tekstu, vaizdu, su nuorodomis ir pan.		
Mokymuisi skirtas turinys: LRT laida „Pasivaikščiojimai“ su filosofu Viliumi Bartninku (ved. Rytis Zemkauskas), laidos nuoroda: https://www.lrt.lt/mediateka/irasas/2000343969/filosofas-bartninkas-jei-nori-tardyti-gyvenima-reikes-is-pradziu-ismokti-buti-su-savimi LRT laida „Gyvenk kaip galima švariau“ https://www.lrt.lt/mediateka/irasas/2000307615/gyvenk-kaip-galima-svariau		
Užduotys, skirtos pasiekti mokymosi uždavinių (vertinimo instrukciją rengti pagal 2 priedą)		
1. Peržiūrėję laidą „Pasivaikščiojimai“ su filosofu Viliumi Bartninku (ved. Rytis Zemkauskas), atsakykite į klausimus (diskusijos formatu arba individualiai). Laidos trukmė 27 minutės. (Vertinimo lentelė žr. žemiau.) Kaip suprantate laidos vedėjo išsireiškimą, kad šis pasivaikščiojimas turėtų būti filosofinis, sokratiškas? Koks filosofijos vaidmuo žmogaus gyvenime? Ar filosofija gali teikti naudą? Kodėl svarbu mokytis diskutuoti, kodėl žmonės dažnai bijo žodžių? Kaip įmanoma kalbėti apie „grožį savaime“, „gėrį savaime“, „žmogų savaime“? Ką reiškia „išėjimas iš olos“? Kokia to svarba žmogui? Ar kelionės padeda žmogui tobulėti, keistis? Ar sutinkate su išsakytomis mintimis apie <i>kelionės</i> svarbą žmogui? Kodėl svarbu <i>tardyti</i> gyvenimą?		
2. Nusibraižykite lentelę, kurioje susirašykite visus dalykus, kuriuos mokotės mokykloje (matematika, fizika, lietuvių kalba, istorija ir t.t.). Prie kiekvieno dalyko parašykite klausimų pavyzdžių, kurie būtų konkretaus mokslo klausimai ir filosofiniai klausimai. Pavyzdys lentelėje. (Vertinimo lentelė žr. žemiau.)		
Dalykas	Mokslo klausimas	Filosofinis klausimas
Matematika	Kaip apskaičiuoti apskritimo ilgį?	Kas yra skaičius?
Tikyba	Kokių konfesijų atstovai gyvena Lietuvoje?	Kaip įrodyti Dievo buvimą?
...		
Atlikę užduotį, pasidalinkite savo sugalvotais pavyzdžiais su kitais grupės nariais. Padiskutuokite:		

Kuo filosofinis klausimas skiriasi nuo kitų mokslų klausimo? Kuo skiriasi nuo buitinio klausimo?

Kokia filosofinių klausimų svarba žmogui?

Ar svarbu, kad klausimas turėtų atsakymą, ar vis tik svarbesnis yra pats klausimas?

Kodėl keliant klausimus, gilinantį į vieną ar kitą discipliną, gana dažnai išeinama iš konkretaus mokslo ribų? Kuo tada gali padėti filosofija, koks jos vaidmuo šiuo atveju?

3. Kaip suprantate su Sokrato filosofija siejamus išsireiškimus: „Žinau, kad nieko nežinau“, „Pažink save“? Padiskutuokite su grupės nariais, pateikite pavyzdžių iš kasdienybės, iliustruojančių šių posakių svarbą žmogui. (Vertinimo lentelė žr. žemiau.)

Užduotys, skirtos vertinimui ir įsivertinimui

Remdamiesi žiniomis, ieškodami informacijos šaltiniuose, konsultuodamiesi su mokytoju (-a), diskutuodami, atlikite užduotis. (Vertinimo lentelė žr. žemiau.)

Ką senąja graikų kalba reiškia žodis *filosofija*?

- a) Tiesos ieškojimas
- b) Klausimų kėlimas
- c) Išminties meilė
- d) Stebėjimasis pasauliu

Kurie iš šių klausimų yra filosofiniai:

- a) Kodėl apskritai yra kažkas, o ne niekas?
- b) Kokia visa ko prasmė?
- c) Ką šiandien valgei pusryčiams?
- d) Kiek baltoji meška turi dantų?
- e) Kodėl aš esu aš, o ne kažkas kitas?
- f) Ar esu laisvas ir atsakingas už tai, ką darau, ar mano veikla yra priverstinė?
- g) Ar žinai kokia Tavo gyvenimo prasmė?
- h) Ar egzistuoja tiesa?

Suveskite sąvokas su teisingais apibrėžimais.

a priori

a posteriori

Iš patirties, remiantis patyrimu, faktais.

Iš anksto, nepažinus faktų.

Ką reiškia filosofinė sąvoka *logos*? Pažymėkite teisingus atsakymus.

- a) Žodis
- b) Grožis
- c) Mokslas
- d) Pažinimas
- e) Klausimas

Ką reiškia sąvoka archė?

- a) grožis
- b) pradas
- c) tiesa
- d) meilė

Su kuria filosofija siejama ši sąvoka?

Iš ko, pasak Talio, sudarytas pasaulis?

- a) iš skaičių
- b) iš oro

c) iš vandens d) pasaulį palaiko nuolatinė kaita Ką tyrinėja ontologija? a) Žmogų; b) Būtį; c) Pažinimą; d) Dialektiką. Kas yra šis filosofas?	
Kokią filosofijos mokyklą jis a Refleksijos klausimai (asmen Kokia filosofijos reikšmė mano gyvenime? Ar man kyla filosofinių klausimų, kokie jie yra? Kaip jautiesi ko nors nežinodamas? Kodėl baisu nežinoti?	
Namų darbai (jei reikia, nurodykite, kokius namų darbus mokiniai turėtų atlikti) Žiūrėdami laidos ištrauką apie antropologę Birutę Galdikas sugalvokite penkis filosofinius klausimus. LRT laida „Gyvenk kaip galima švariau“ https://www.lrt.lt/mediateka/irasas/2000307615/gyvenk-kaip-galima-svariau	
Siūloma papildoma medžiaga / literatūra / skaitmeninės mokymo priemonės (SMP) Medžiaga, kuri padės pasiruošti ateinančioms temoms: Kūrybingumo mokykla „Platono olos alegorija“ https://www.youtube.com/watch?v=czU-N5FInOU&t=12s	
Reikalingi materialiniai ir technoliniai ištekliai Reikalinga prieiga prie interneto laidų peržiūrai.	
Pateikta konkreti medžiaga, kurią galima naudoti pamokoje (užduočių lapai, veiklų planai) -	

Užduoties Nr. 1 vertinimo instrukcija / kriterijai

Atsakymo pavyzdys	Taškai	Pastabos
1. Kaip suprantate laidos vedėjo išsireiškimą, kad šis pasivaikščiojimas turėtų būti filosofinis, sokratiškas? Laidoje vykstantis pasivaikščiojimas gali būti vadinamas filosofiniu, sokratišku, nes jame ne tik keliami pamatiniai klausimai apie žmogų, gyvenimą, prasmę, bet ir kalbamas, diskusijos metu siekiama atrasti aptariamų dalykų esmę.		<i>Diskusija pamokoje taškais nevertinama arba vertinama pagal mokytojo (-os) pasirinktą vertinimo sistemą.</i>

2. Koks filosofijos vaidmuo žmogaus gyvenime? Ar filosofija gali teikti naudą?

Filosofija moko žmogų mąstyti, nuosekliai tyrinėti įvairius mus supančius reiškinius, bei pačius save. Šia prasme, filosofija teikia naudą žmogui, padėdama tobulėti, keisti mąstymą, vėl ir vėl atsigręžti prie pamatinių dalykų, permąstyti dalykus, kuriuos priimame tarsi savaime, juos patikrinti, kvestionuoti.

3. Kodėl svarbu mokytis diskutuoti, kodėl, pasak laidos pašnekovo, žmonės dažnai bijo žodžių?

Svarbu mokytis diskutuoti, kad būtų galima apžvelgti tyrinėjamus reiškinius iš įvairių perspektyvų, diskusija padeda ugdyti gebėjimą priimti kito žmogaus nuomonę, ją apsvarstyti, argumentuotai atsakyti į diskusijos klausimus. Šių gebėjimų neugdant dažnai bijoma diskutuoti, išeiti iš už savojo mąstymo ribų.

4. Kaip įmanoma kalbėti apie „grožį savaime“, „gėrį savaime“, „žmogų savaime“?

Filosofija moko abstraktaus mąstymo, priėjimo prie dalyko esmės. Pašnekovas mini Platono idėjų teoriją, kurioje idėjų pasaulis egzistuoja už kintančios tikrovės ribų, pavyzdžiui, esama grožio idėjos, kuri leidžia atpažinti gražų šunį, gražų meno kūrinį ir pan.

5. Ką reiškia „išėjimas iš olos“? Kokia to svarba žmogui?

„Išėjimas iš olos“ reiškia gebėjimą pažvelgti į save, kitus, pasaulį, tyrinėjamus reiškinius kitaip, giliau, išsamiau, prieinant prie jų esmės, neapsiriboti vien „šešėlių tikrove“.

6. Ar kelionės padeda žmogui tobulėti, keistis? Ar sutinkate su išsakytomis mintimis apie *kelionės* svarbą žmogui?

Viena vertus, kelionės padeda atitrūkti nuo kasdienybės ir pamatyti aplinką tarsi naujai, permąstyti mums įprastus dalykus, džiaugtis mažais kasdieniais dalykais, iš naujo juos įvertinti. Kita vertus, kelionė nėra būtina, kad tai įvyktų, arba tai gali būti kelionė iš mokyklos į namus, kuomet nustebsime, įvertinsime dalykus iš naujo, iškelsime filosofinį klausimą.

7. Kodėl svarbu *tardyti* gyvenimą?

Svarbu nuolat būti atvirame santykiyje tiek su savimi pačiu, tiek su pačiu gyvenimu, aplinka, kitais žmonėmis. Išlikti tiesoje, kelti klausimus, tyrinėti, kvestionuoti. Gyvenimas turi būti

tyrinėjamas, tik tada jis yra išgyventas, „nepraėjęs pro šalį“, prasmingas.

Užduoties Nr. 2 vertinimo instrukcija / kriterijai

Atsakymo pavyzdys

Taškai

Pastabos

1. Nusibraižykite lentelę, kurioje susirašykite visus dalykus, kuriuos mokotės mokykloje (matematika, fizika, lietuvių kalba, istorija ir t.t.). Prie kiekvieno dalyko parašykite klausimų pavyzdžių, kurie būtų konkretaus mokslo klausimai ir filosofiniai klausimai.

Dalykas	Mokslo klausimas	Filosofinis klausimas
Matematika	Kaip apskaičiuoti apskritimo ilgį?	Kas yra skaičius?
Tikyba	Kokių konfesijų atstovai gyvena Lietuvoje?	Kaip įrodyti Dievo buvimą?
Lietuvių kalba	Kas yra daiktavardis?	Kokia kalbos reikšmė žmogui?
Istorija	Kada vyko Žalgirio mūšis?	Ko mus moko praeitis?
Muzika	Kokius kūrinis parašė kompozitorius Haidnas?	Kas yra harmonija?
....		

Užpildyta lentelė gali būti vertinama pažymiu pagal mokytojo (-os) pasirinktą sistemą, pavyzdžiui, 12 įvardintų mokslo sričių ir sugalvotų klausimų – 10 balų (proporcingai apskaičiuojami žemesni balai).

Diskusija pamokoje taškais nevertinama arba vertinama pagal mokytojo (-os) pasirinktą vertinimo sistemą.

1. Kuo filosofinis klausimas skiriasi nuo kitų mokslų klausimo? Nuo buitinio klausimo?

Filosofiniai klausimai yra abstraktūs, klausiantys apie dalykų esmę. Pavyzdžiui, kas yra grožis? Kas yra tiesa? Kas yra laisvė? Kas yra žmogus? Kokia yra žmogaus gyvenimo prasmė? Kitų mokslų klausimai dažnai yra nukreipti į konkrečią sritį, pavyzdžiui, kiek bus 2+2? Kada įvyko Žalgirio mūšis? Buitiniai klausimai dažnai iškyla kasdienybėje ir turi konkretų atsakymą: ką valgei pusryčiams? Kiek dabar valandų? Kada grįši iš mokyklos?

2. Kokia filosofinių klausimų svarba žmogui?

Filosofiniai klausimai paskatina žmogų susimąstyti apie dalykų esmę, mąstyti giliau, išsamiau.

3. Ar svarbu, kad klausimas turėtų atsakymą, ar vis tik svarbesnis yra pats klausimas?

Filosofinio klausimo atveju, svarbiau pats klausimas, nuvedantis į tyrinėjimus.

4. Kodėl keliant klausimus, gilinantis į vieną ar kitą discipliną, gana dažnai išeinama iš konkretaus mokslo ribų? Kuo tada gali padėti filosofija, koks jos vaidmuo šiuo atveju?

Tyrinėjant vieną ar kitą reiškinių, dažnai išeinama už konkretaus mokslo ribų, tai vadinama tarpdiscipliniškumu, filosofija šiuo atveju gali padėti apjungti informaciją arba palyginti skirtingų mokslų požiūrį į tą patį dalyką, kelti apibendrinančius klausimus.

Užduoties Nr. 3 vertinimo instrukcija / kriterijai

Kaip suprantate su Sokrato filosofija siejamus išsireiškimus: „Žinau, kad nieko nežinau“, „Pažink save“? Padiskutuokite su grupės nariais, pateikite pavyzdžių iš kasdienybės, iliustruojančių šių posakių svarbą žmogui. (Vertinimo lentelė žr. žemiau.)

Abu šie posakiai, į kuriuos Sokratas atkreipė dėmesį yra labai svarbūs ir šiandien. Žmogų dažnai lydi baimė ko nors nežinoti, suklysti, tačiau, kita vertus, kuo daugiau mokomės, pažįstame, tuo labiau suprantame, kad vis tik dar daugiau dalykų mes nežinome. Tai nėra negatyvus pasakymas, kad daugelio dalykų nežinome, nesuprantame, veikiau jis skatina pažinti, domėtis, nuolat būti pažinimo kelyje.

Delfų šventykloje užrašyti žodžiai „Pažink save“, į kuriuos Sokratas nurodė, taip pat yra labai svarbūs ir aktualūs, ypač šiandien, gyvenant didžiuliame tempe ir turint daugybę galimybių pažinti pasaulį, mes vis dažniau atsigręžiame patys į save, dažnam žmogui kyla klausimai kas aš esu? Ar žinau kuriuo keliu noriu eiti? Ar gerai pažįstu save?

Diskusija pamokoje taškais nevertinama arba vertinama pagal mokytojo (-os) pasirinktą vertinimo sistemą.

Užduoties Nr. 4 vertinimo instrukcija / kriterijai

Užduoties, pateiktos prie vertinimo dalies atsakymai (užduotis nėra susijusi tik su žinių įtvirtinimu, spręsdami testą, mokiniai taip pat gali ieškoti informacijos, gilintis, diskutuoti tarpusavyje, todėl testas nėra skirtas vertinimui pažymiu). Teisingi atsakymai pažymėti mėlynai.

Remdamiesi žiniomis, ieškodami informacijos šaltiniuose, konsultuodamiesi su mokytoju (-a), diskutuodami, atlikite užduotis. (Vertinimo lentelė žr. žemiau.)

Ką senąją graikų kalbą reiškia žodis *filosofija*?

Tiesos ieškojimas

Klausimų kėlimas

Išminties meilė

Stebėjimasis pasauliu

Kurie iš šių klausimų yra filosofiniai:

Kodėl apskritai yra kažkas, o ne niekas?

Kokia visa ko prasmė?

Ką šiandien valgei pusryčiams?

Kiek baltoji meška turi dantų?

Kodėl aš esu aš, o ne kažkas kitas?

Ar esu laisvas ir atsakingas už tai, ką darau, ar mano veikla yra priverstinė?

Ar žinai kokia Tavo gyvenimo prasmė?

Ar egzistuoja tiesa?

Suveskite sąvokas su teisingais apibrėžimais.

a priori

a posteriori

Iš patirties, remiantis patyrimu, faktais.

Iš anksto, nepažinus faktų.

a priori – iš anksto, nežinus faktų

a posteriori – iš patirties, remiantis patyrimu, faktais

Ką reiškia filosofinė sąvoka *logos*? Pažymėkite teisingus atsakymus.

a) Žodis

b) Grožis

c) Mokslas

d) Pažinimas

e) Klausimas

Ką reiškia sąvoka archė?

a) grožis

b) pradas

c) tiesa

d) meilė

Su kuria filosofija siejama ši sąvoka?

Ikisokratikų filosofija

Iš ko, pasak Talio, sudarytas pasaulis?

- e) iš skaičių
- f) iš oro
- g) iš vandens
- h) pasaulį palaiko nuolatinė kaita

Ką tyrinėja ontologija?

- e) Žmogų;
- f) Būtį;
- g) Pažinimą;
- h) Dialektiką.

Kas yra šis filosofas? **Diogenas**

avo? **Atstovavo kinikų mokyklą.**

Refleksijos klausimai (asmens mokinio (-ės) įsivertinimas:

Kokia filosofijos reikšmė mano gyvenime?

Ar man kyla filosofinių klausimų, kokie jie yra?

Kaip jautiesi ko nors nežinodamas? Kodėl baisu nežinoti?

Parengė Sigita Šilingaitė